

1. Obiekt

482

ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNO-OGRODOWY

2. Czas powstania

II poł. XVIII, XIX w.,
pocz. XX w., lata 20-te
i 30-te XX w.

3. Miejscowość

KONIEC BÓR

4. Adres

Koniec bór
16 – 420 Raczki

nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo podlaskie

gmina Raczki

powiat suwalski

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Koniec bór

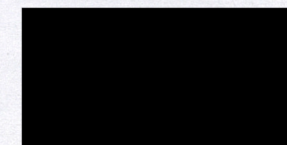
7. Przynależność administracyjna
przed 1.1.1999:

województwo suwalskie

8. Właściciel i jego adres

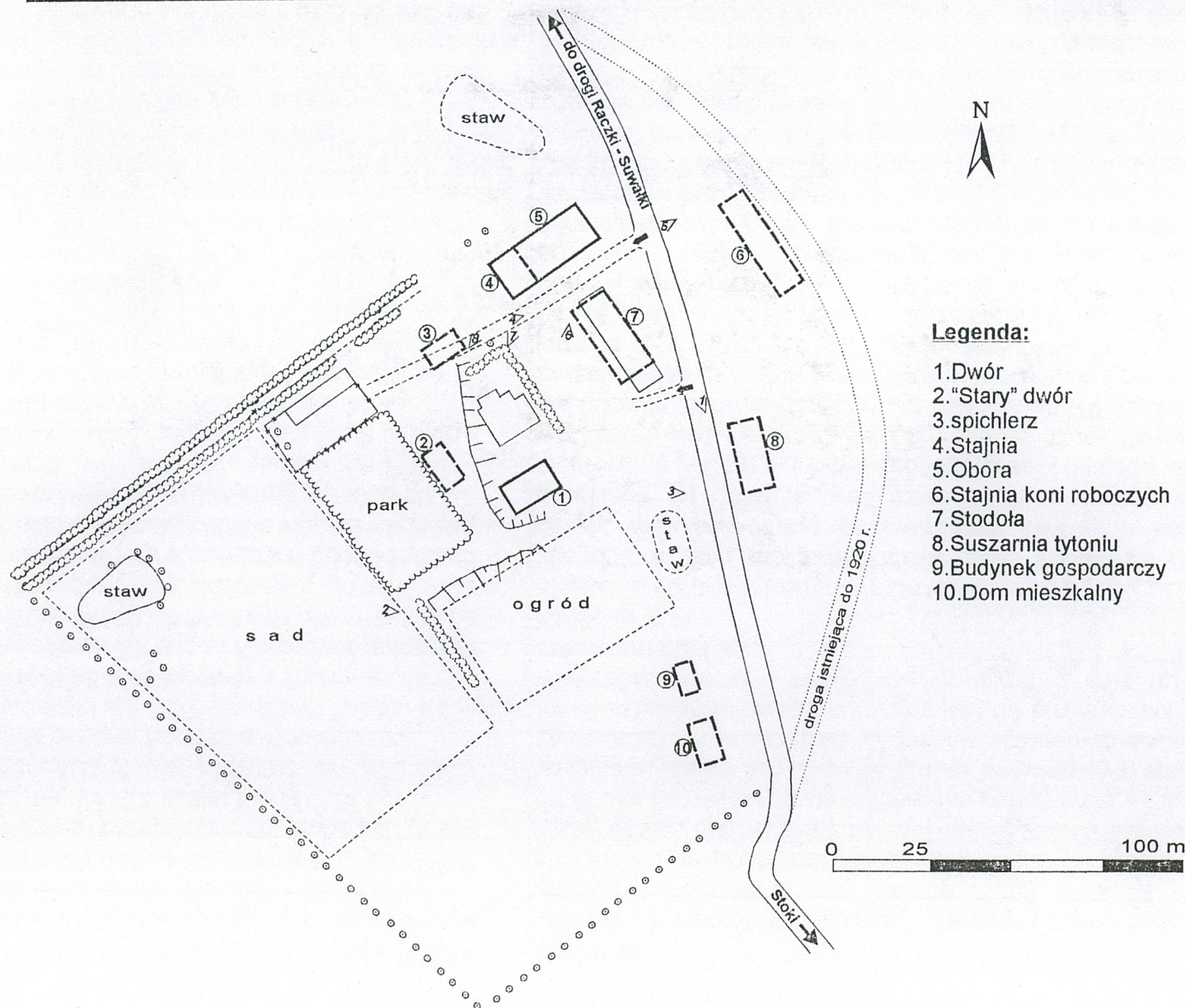
9. Użytkownik i jego adres

10. Rejestr zabytków

park: Nr A- 854

data 14.10.1991

Legenda:

1. Dwór
2. "Stary" dwór
3. spichlerz
4. Stajnia
5. Obora
6. Stajnia koni roboczych
7. Stodoła
8. Suszarnia tytoniu
9. Budynek gospodarczy
10. Dom mieszkalny

Koniecibór – powstał w II połowie XVIII wieku. Wchodził w skład większego klucza dóbr – Szczebry. W 1780 r. klucz ten dzierżał Antoni Kossakowski a po nim w 1782 roku przejął starosta nicholski- Józef Puzyna. W XIX wieku Koniecibór był własnością skarbu państwa. W 1870 roku istniał osobno folwark w Koniecborze składający się z 8 budynków i liczący 65 morg ziemi oraz wieś złożona z 7 domów. W początkach XX wieku Koniecibór należał do rodziny Skalskich. W 1919 roku folwark nabył [REDAKTOWANO] późniejszy poseł do Sejmu. W czasie II wojny światowej gospodarstwo skonfiskowały niemieckie władze okupacyjne, przekazując w użytkowanie niejakiemu Kruppie. W 1945 roku [REDAKTOWANO] odzyskał swój majątek i zarządzał nim do swojej śmierci w 1962 roku. Po nim gospodarstwo przejął syn [REDAKTOWANO] a po śmierci tego ostatniego (w 1979 roku) odziedziczył syn [REDAKTOWANO]. Gospodarstwo [REDAKTOWANO] w okresie międzywojennym, według przekazów rodziny, liczyło 45 hektarów bądź 45 morg ziemi.

Układ przestrzenny założenia ukształtowany został ostatecznie w latach 30- tych XX wieku. Na podstawie zachowanej mapy z tego okresu i informacji uzyskanych od obecnego właściciela majątności wiadomo, że zespół dworsko-folwarczno-ogrodowy w Koniecborze zajmował teren położony z dala od wsi, na południowy zachód od jej zabudowań. Rozlokowany po zachodniej stronie drogi odchodzącej od szosy Suwałki-Raczki do miejscowości Stoki (na południowym wschodzie). Droga ta, na odcinku przechodzącym przez zespół, została około

c.d. załącznik nr 1

Sytuacja

Zespół dworsko-folwarczno-ogrodowy w Koniecborze położony jest około 15 km na południowy zachód od Suwałk, przy szosie z tej ostatniej miejscowości do Raczek. Zajmuje teren zlokalizowany poza zabudowaniami wsi, około 700 m na południowy wschód od wymienionej wyżej szosy, rozlokowany po zachodniej stronie bocznego traktu komunikacyjnego odchodzącego od szosy Suwałki-Raczki w kierunku południowo wschodnim, do miejscowości Stoki. Najbliższymi miejscowościami są: Stoki (2 km na południowym wschodzie), Rudniki (1,5 km na południowym zachodzie), Franciszkowo (2 km na północnym wschodzie). Relikt dawnego zespołu dworsko-folwarczno-ogrodowego położony jest na terenie morenowym, mocno pofałdowanym, pozbawiony większych cieków i zbiorników wodnych, z dala od zwartych kompleksów leśnych, otoczony obszarem pól i łąk.

Kompozycja

Zespół dworsko-folwarczno-ogrodowy składa się z części rezydencjonalnej, gospodarczej i sadu. Niegdyś w jego skład wchodziła także zabudowa mieszkalna robotników folwarcznych. Jako całość ma kompozycję geometryczną zwartą, o cechach architektoniczno-krajobrazowych, z przewagą tej ostatniej, rozlokowaną na obszarze w kształcie trapezu, którego dłuższy bok skierowany jest na północny zachód. Zespół posiada wyraźnie zarysowane granice. Na północnym wschodzie jest nią droga odchodząca od szosy Suwałki-Raczki do miejscowości Stoki biegnąca wschodnim skrajem zespołu (z północnego zachodu na południowy wschód), na północnym zachodzie aleja lip, na południowym wschodzie i południowym zachodzie linia drzew rosnących w jednym rzędzie. Część rezydencjonalna ulokowana w centrum zespołu na niedużym wyniesieniu. Część gospodarcza przystaje do rezydencjonalnej od północnego wschodu, zajmuje płaski teren poniżej wymienionej. Sad, w kształcie nieregularnego czworoboku, położony na płaskim terenie przesłania część rezydencjonalną od południowego zachodu. Nie istniejąca już zabudowa mieszkalna robotników folwarcznych zajmowała płaski, nisko położony obszar na południowo-wschodnim skraju zespołu.

Część rezydencjonalna w większej partii rozlokowana na obszarze prostokąta, którego krótsze ramiona ustawione są na osi północny zachód-południowy wschód. Składa się z dworu (1), obecnie nie użytkowanego, zwróconego frontem na północny zachód, znajdującego się niegdyś w centrum a współcześnie na południowo-wschodnim obrzeżu części rezydencjonalnej, prostokątnego parku zajmującego szczyt niewielkiego wyniesienia za południowo-zachodnią elewacją rezydencji i alei biegnącej północno-zachodnim skrajem zespołu. Aleja ta wysadzana po obu stronach lipami, wychodzi poza obszar zajmowany przez część rezydencjonalną, kończąc swój bieg przy stawie znajdującym się w zachodnim narożniku sadu. Niegdyś w skład części rezydencjonalnej wchodził, zlokalizowany tuż za tylną elewacją dworu (1), prostokątny ogród warzywny, którego krótsze ramiona skierowane były wzdłuż osi północny wschód – południowy zachód. Ogród współcześnie został zlikwidowany i zamieniony na pole uprawne. Obecnie część rezydencjonalna pozbawiona jest jeszcze dwóch elementów dawnego krajobrazu: szpaleru drzew,

c.d. załącznik nr 1

<p>14. Kubatura</p> <p>—</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>ogród-sad – ok. 0,7 ha</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>majątek ziemski- uprawa zbóż, hodowla bydła, sadownictwo</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>gospodarstwo rolne – uprawa zbóż, hodowla bydła,</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Na terenie zespołu nie prowadzono udokumentowanych prac budowlanych i konserwatorskich.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Lata 40-te XX w. – rozbiórka domu mieszkalnego (10) i budynku gospodarczego (9). - Lata 50-te XX w. – rozbiórka suszarni tytoniu (8). - Lata 60- te XX w. – przebudowa stajni (4) i obory (5) w jeden budynek inwentarski. - Lata 70- te XX w. – rozbiórka spichlerza (3). - 1977 r. – rozbiórka stodoły (7). - Około 1986 r. – wycięcie krzewów bzu rosnących przed frontową elewacją dworu (1). 		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Układ przestrzenny zespołu został bardzo mocno zakłócony rozbiórkami dużej części obiektów we wszystkich częściach funkcjonalnych. Zakłócenia te obejmują również elementy krajobrazu, gdyż wycince uległo wiele drzew w parku i krzewy rosnące na terenie części rezydencjonalnej. W części rezydencjonalnej i gospodarczej wzniesiono niedopasowane skalą i charakterem współczesne obiekty.</p> <p>Stan techniczny zachowanego, ale nie użytkowanego dworu (1) zły, widoczne są znaczne uszkodzenia dachu, stropów i podłóg.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Zadbać o dwór (1) i wpisać go do rejestru zabytków.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

24. Uwagi różne

Dane dotyczące historii i usytuowania obiektów w zespole pochodzą od jego obecnego właściciela [REDACTED]

22. Bibliografia

- Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego i Innych Krajów Słowiańskich, t. IV, Warszawa 1883, s. 330.
- Księga Adresowa Polski (Wraz z W.M. Gdańskiem) dla Handlu, Przemysłu, Rzemiosł i Rolnictwa 1928, Towarzystwo Reklamy Międzynarodowej Sp. z o.o., Warszawa, 1928, s. 138.

25. Opracował

tekst Leszek Godzieba – 2000 r.

plany, rysunki Leszek Godzieba – 2000 r.

zdjęcia fotograficzne Leszek Godzieba – 2000 r.

miejsce przechowywania negatywów Muzeum Narodowe Rolnictwa w Szreniawie

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

23. Źródła ikonograficzne i fotograficzne (rodzaj, miejsce przechowywania, sygnatury)

- Mapa topograficzna w skali 1: 1:100 000 z lat 30- tych XX wieku.

27. Załączniki

4 wkładki.

1. Miejscowość KONIECBÓR	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNO- OGRODOWY	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) ciąg dalszy punktu 12 i 13
-----------------------------	--	--

ciąg dalszy punktu 12.

1920 roku przebudowana. Nowo wytyczony szlak został na tym odcinku wyprostowany i przeciął podwórze gospodarcze po skosie w jego partii wschodniej. Zespół składał się z części rezydencjonalnej i gospodarczej oraz z sadu i jednego domu mieszkalnego (10) robotników folwarcznych, któremu towarzyszył niewielki budynek gospodarczy (9). Część rezydencjonalna położona w centrum; gospodarcza na północnym wschodzie po obu stronach wymienionej wyżej drogi; sad na południowym zachodzie; Zabudowa mieszkalna robotników folwarcznych na południowym wschodzie.

W skład części rezydencjonalnej wchodził pierwotnie tzw. „stary” dwór (2), usytuowany na wyniesieniu w centralnym punkcie zespołu, przesłonięty od południowego wschodu parkiem krajobrazowym. Pierwotny obszar parku nie jest do końca znany, możliwe że obejmował on jeszcze część późniejszego sadu, z południowo-zachodnią granicą dochodzącą do niewielkiego stawu. Prawdopodobnie w jego skład wchodziła aleja wysadzana po obu stronach szpalerami lip, biegnąca północno-zachodnim skrajem założenia. XIX wieczny dwór (2) został zastąpiony nową rezydencją wybudowaną w 1928 roku. W tym też zapewne czasie posadzono przed frontową elewacją dworu (1) krzewy bzu, które wycięto dopiero w 1986 roku, kiedy obecny właściciel rozpoczął budowę nowego domu. Do części rezydencjonalnej należał także prostokątny ogród warzywny, zlokalizowany za południowo-wschodnią (tylną) elewacją dworu (1). Od południowego zachodu do części rezydencjonalnej przylegał sad. Część gospodarcza przed przebudową wspomnianej już drogi (do miejscowości Stoki), składała się z prostokątnego podwórza rozlokowanego na jednej osi (północny-wschód – południowy zachód) ze „starym” dworem (2) i parkiem. Podwórze zabudowane było od północnego zachodu i północnego wschodu swobodnie rozlokowanymi obiektami (spichlerz- 3, stajnia- 4, obora- 5, stajnia koni roboczych- 6). W jego centrum stała drewniana stodoła (7), rozebrana w 1977 roku. Po regulacji drogi (około 1920 roku) i wzniesieniu w jej pobliżu w latach 20- tych suszarni tytoniu (8) a także po rozbiórce stajni koni roboczych (6) zatarte zostały granice podwórza, co zmieniło kompozycję tej części zespołu.

Zabudowa mieszkalna robotników folwarcznych składała się z dwóch obiektów: domu mieszkalnego (10) i niewielkiego budynku gospodarczego (9) stojących w jednym rzędzie wzdłuż drogi odchodzącej od szosy Suwałki-Raczki w kierunku miejscowości Stoki.

Zespół bez zniszczeń przetrwał okres II wojny światowej. Po jej zakończeniu nastąpiły rozbiórki starszych obiektów i budowa nowych co znacznie wpłynęło na obecny wygląd zespołu. Z dawnej zabudowy do czasów współczesnych dotrwał dwór (1), stajnia (4) i obora (5). Dwa ostatnie obiekty, pochodzące z końca XIX lub początku XX wieku, wzniesione z cegły, na podmurówce kamiennej, przykryte dachami dwuspadowymi zostały po 1945 roku przebudowane- połączone ze sobą i tworzą obecnie jeden budynek inwentarski (oborę). Dwór (1) wzniesiony w 1928 r., o konstrukcji drewnianej, przykryty dachem naczółkowym pokrytym dachówką esówką, pozbawiony zdobień. Dom mieszkalny (10) i budynek gospodarczy (9) wykonane były z drewna, rozebrane niedługo po zakończeniu II wojny światowej. Ogród warzywny i częściowo sad zamieniono współcześnie na pole orne.

Wkładkę założył: Leszek Godzieba 2000 r.

Miejsce przechowywania negatywów: MNR w Szreniawie

ciąg dalszy punktu 13

rozdzielającego ogród od sadu oraz krzewów bzu, odgradzających rezydencję od części gospodarczej. Krzewy zgrupowane były w dwóch rzędach przystających do siebie pod kątem prostym, przesłaniały dwór (1) z dwóch kierunków: od północnego zachodu i północnego wschodu. Pierwotną rezydencję, zlokalizowaną pośrodku północno-wschodniej ściany obecnego parku, stanowił tzw. „stary” dwór (2) rozebrany po wybudowaniu w latach 20- tych XX wieku nowego dworu (1). Ten ostatni nie jest użytkowany, gdyż obecni właściciele przenieśli swoją siedzibę do nowo wzniesionego domu znajdującego się 10 m za elewacją frontową wspomnianego obiektu. Nowo wzniesiony budynek jest niedopasowany architektonicznie do dawnej rezydencji, zarówno skalą jak i wystrojem. Część rezydencjonalna powiązana komunikacyjnie z podwórzem. Jej wnętrze urbanistyczne o charakterze architektoniczno-krajobrazowym, podłoga trawiasto-ziemną, pofałdowana. Dominantę architektoniczną stanowi dwór (1), oparty na konstrukcji drewnianej, postawiony na kamiennym cokole, z gankiem na osi nad elewacją frontową, przykryty dachem naczółkowym pokrytym dachówką esówką, pozbawiony zdobień.

Część gospodarcza obecnie o zabudowie rozproszonej składa się z dwóch obiektów: obory (5) i współczesnej chlewni, stojących swobodnie przy drodze biegnącej wschodnim skrajem zespołu (do miejscowości Stoki). Pierwszy budynek, stojący szczytem do wymienionego traktu, został po II wojnie światowej połączony z dawną stajnią (4) i stanowi obecnie jedną funkcjonalną całość. Obydwa budynki- stajnia (4) i obora (5), zajmowały niegdyś północno-zachodnią partię rozległego podwórza, do którego zwrócone były frontem. Podwórze miało kształt prostokąta, którego krótsze boki ustawione były na osi północny wschód-południowy zachód, z zabudową zlokalizowaną od północnego zachodu (spichlerz 3, stajnia- 4, obora- 5) i północnego wschodu (stajnia koni roboczych- 6) oraz w centrum (stodoła-7). Obiekty nie tworzyły zwartej zabudowy, lecz były rozproszone. Jedynie stajnia (4) i obora (5), stojące przy północnym narożniku podwórza przystawały do siebie ścianami szczytowymi. W dość znacznej od nich odległości, blisko zachodniego z kolei narożnika znajdował się spichlerz (3), po którym pozostał niezabudowany plac. Dużych rozmiarów stajnia koni roboczych (6) stała samotnie przy starym (istniejącym do 1920 roku) odcinku drogi do Stok. Pośrodku podwórza usytuowana była dużych rozmiarów stodoła (7) zwrócona frontem w kierunku starego dworu (2), współcześnie na jej miejscu postawiono nową chlewnię. Na skutek rozbiórki stajni koni roboczych (6) i przebudowie (około 1920 roku) drogi prowadzącej do miejscowości Stoki- głównego traktu komunikacyjnego zespołu, granice podwórza uległy zatarciu. Postawiona w okresie międzywojennym po wschodniej stronie nowego odcinka wymienionej drogi suszarnia tytoniu (8), nie stanowiła już fragmentu podwórza, ale stała swobodnie wyznaczając umowną, południową granicę części gospodarczej. Po rozbiórkach dwóch ostatnich budowli, teren na którym stały został zaorany i stanowi współcześnie pole orne. Obecnie do części gospodarczej, a za jej pośrednictwem także do dawnej części rezydencjonalnej, prowadzą dwa wjazdy umiejscowione przy ścianach szczytowych nowej chlewni, postawionej na miejscu rozebranej stodoły (7). Wnętrze urbanistyczne części gospodarczej architektoniczne, podłoga trawiasto-ziemna, płaska. Zachowane obiekty- stajnia (4) i obora (5), połączone współcześnie w jeden budynek, mimo licznych przebudów zachowały z zewnątrz w dużym stopniu pierwotny wygląd. Wzniesiono je na planie prostokąta, z kamieni polnych, przykryte zostały dachem dwuspadowym, bez zachowanych śladów zdobień.

Sad zajmuje rozległy, zbliżony do prostokąta, teren w południowo-zachodniej części zespołu. Krótsze ramiona tego prostokąta ustawione są na osi północny zachód – południowy wschód. Pierwotnie, jego północno-zachodni skraj ze zlokalizowanym tam niewielkim stawem i rosnącymi pojedynczymi drzewami liściastymi, miał zapewne charakter rekreacyjny o czym świadczy także biegnąca północno-zachodnim skrajem zespołu aleja wysadzana lipami, łącząca część rezydencjonalną ze stawem. Współcześnie, po wycięciu dużej partii drzew i zaoraniu znacznego areалу ziemi teren ten utracił wspomniany charakter. Również pozostała partia sadu, pełniąca rolę sadowniczą uległa zatarciu w wyniku zlikwidowania dużej ilości drzew owocowych i włączeniu terenu pod zasiew płodów rolnych.

1. Miejscowość KONIECBÓR	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNO- OGRODOWY	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) ciąg dalszy punktu 13, spis fotografii, plan orientacyjny, mapa archiwalna
-----------------------------	--	---

ciąg dalszy punktu 13

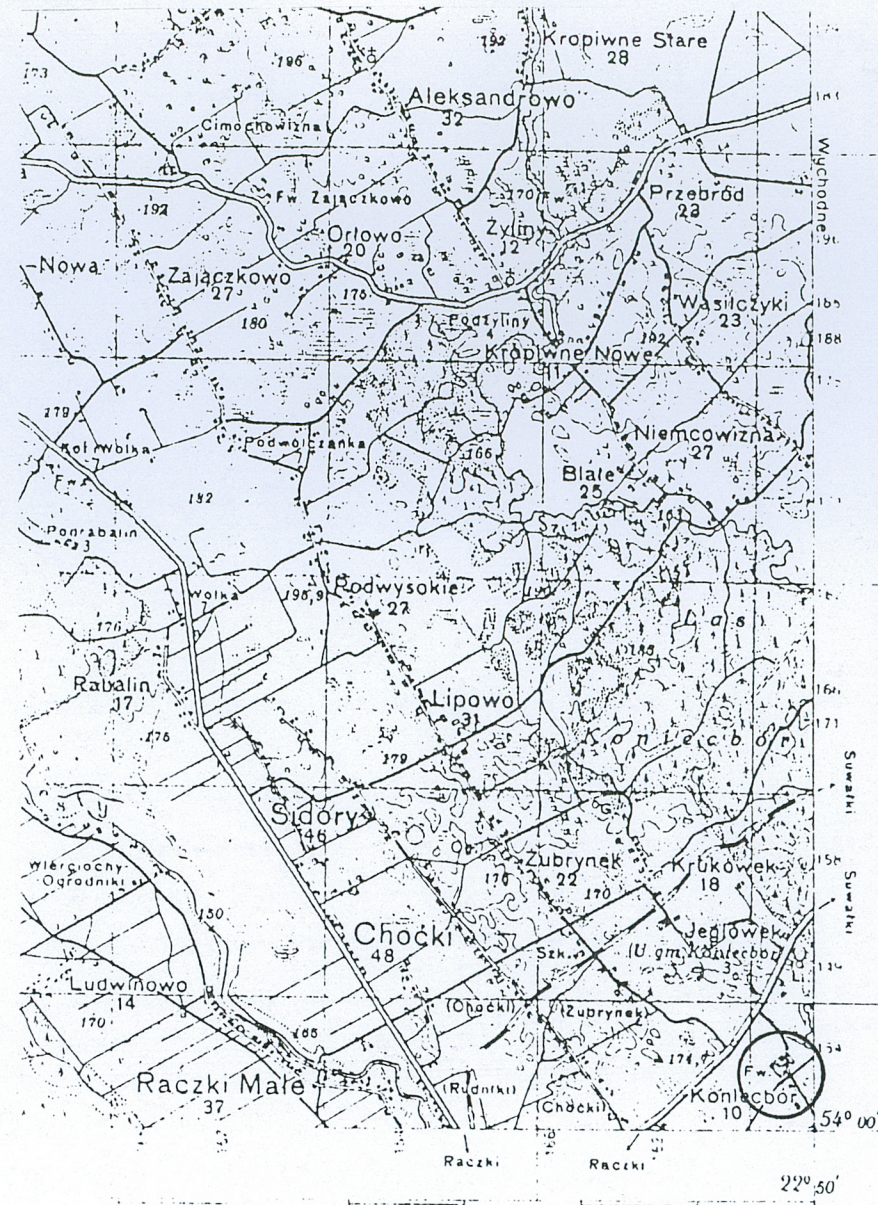
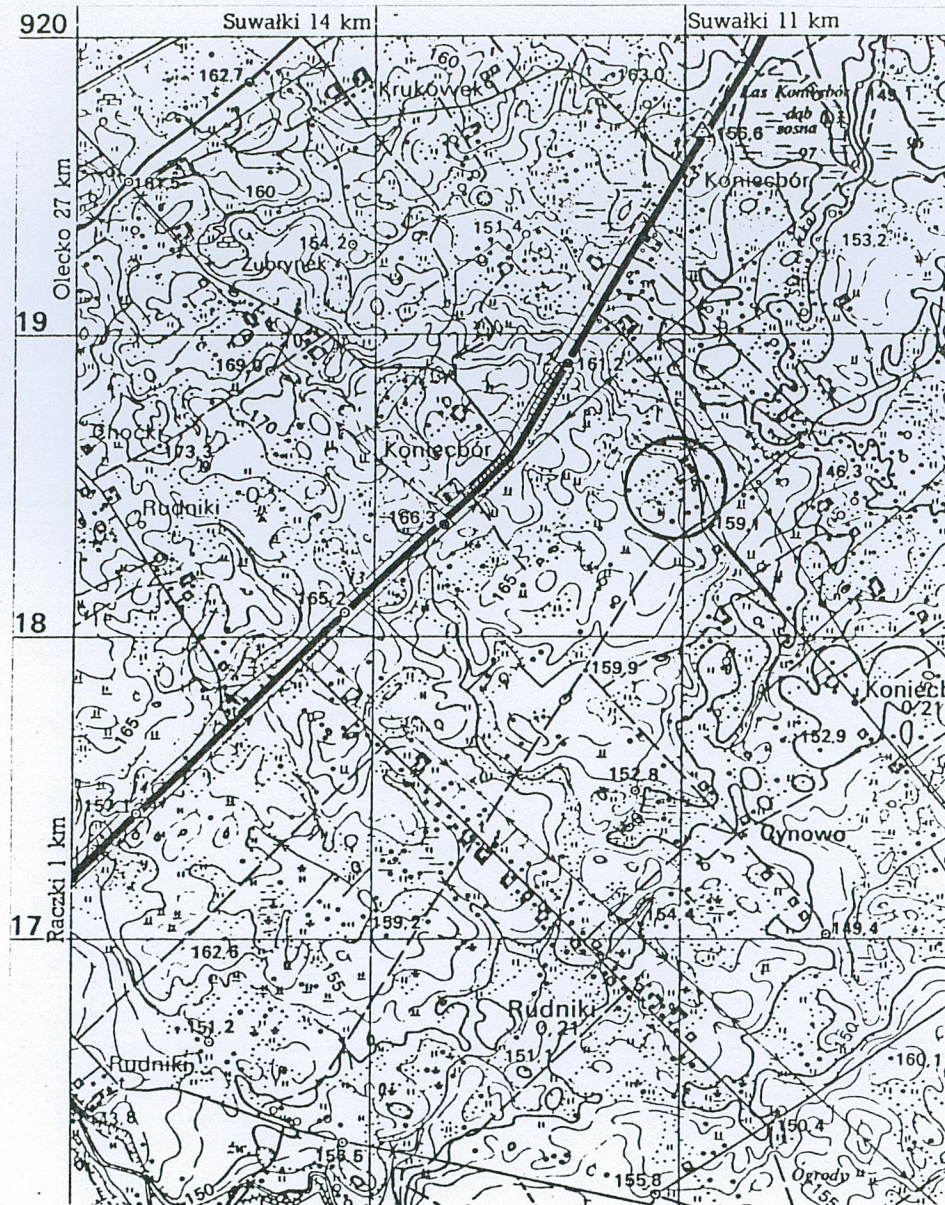
Zabudowa mieszkalna robotników folwarcznych zajmowała niegdyś południowo wschodni skraj zespołu. Składała się z jednego domu mieszkalnego (10) i z budynku gospodarczego (9) stojących wzdłuż drogi biegnącej wschodnim skrajem zespołu. Droga ta odchodzi od szosy Suwałki-Raczki (na północnym zachodzie) w kierunku miejscowości Stoki (na południowym wschodzie). Współcześnie, po rozbiórkach wspomnianych obiektów pozostały puste place stanowiące nieużytek.

Spis fotografii:

1. Główna oś komunikacyjna zespołu: droga odchodzącą od szosy Suwałki-Raczki (na północnym zachodzie) w kierunku miejscowości Stoki (na południowym wschodzie) – widok od południowego wschodu (z wysokości suszarni tytoniu- 8) w kierunku północno-zachodnim.
2. Północno-zachodni (dawniej rekreacyjny) fragment sadu – widok od południowego wschodu w kierunku stawu.
3. Część rezydencjonalna z dworem (1) i fragmentem parku w głębi – widok od wschodu w kierunku zachodnim.
4. Północno-zachodni fragment części rezydencjonalnej z aleją wysadzaną lipami – widok od strony stodoły (7) w kierunku zachodnim.
5. Fragment zespołu widoczny z wjazdu do części gospodarczej usytuowanego między oborą (5) a współczesną chlewnią – widok z północnego wschodu w kierunku południowo zachodnim.
6. Południowo-zachodni fragment dawnego podwórza z widocznym w głębi dworem (1) – widok od strony współczesnej chlewni postawionej na miejscu rozebranej stodoły (7) w kierunku dworu (1).
7. Stajnia (4) i obora (5) stanowiące współcześnie jeden budynek inwentarski – elewacja południowo-wschodnia.
8. Dawna stajnia (4) – elewacja południowo-zachodnia.

Wkładkę założył: Leszek Godzieba 2000 r.

Miejsce przechowywania negatywów: MNR w Szreniawie

1. Miejscowość

KONIECBÓR

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNO-
OGRODOWY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

7 zdjęć

1

2

3

Wkładkę założył: Leszek Godzieba 2000 r.
Miejsce przechowywania negatywów: MNR w Szreniawie

1. Miejscowość

KONIECBÓR

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNO-
OGRODOWY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

1 zdjęcie

8

Wkładkę założył: Leszek Godzieba 2000 r.

Miejsce przechowywania negatywów: MNR w Szreniawie